

FARKAS GYULA ÚJ KÖNYVE ÉS AZ IRODALMI REVIZIÓ.

Az alábbi idézeteket Farkas Gyula berlini egyetemi tanár legújabb könyvéből (*A magyar irodalom története*) közöljük. Igyekeztünk azokat a mondatokat kiválogatni, amik új fogalmazásban mutatnak vita alatt lévő kérdéseket. Örömmel konstatálhatjuk, hogy ezek az eszmék nem idegenek a *Széphalom* olvasói előtt.

... A magyar paraszt ma is nagyjában úgy gondolkozik, és beszél magyarul, mint ezerévelőtti ősei. — Évszázadoknak kellett elmúlnia, míg a pogány nomád nép bensőleg is átalakult kereszténnyé és európaivá. A ki-ki-törő pogány lázadások, melyek az idegen hit, az idegen befolyás ellen irányultak és az ősi hagyományok védelmét írták véres zászlójukra, ennek a történelmi ténynek kiáltó tanubizonyságai. — Freisingeni Ottó püspök 1147-ben hazánkban járván, csodálkozik a városok hiányán és megállapítja, hogy a magyarok nyáron még mindig sátorban lakkak és csak télen húzódnak meg nyomorúságos viskóikban. — Míg a magyar férfi századokon át deákos műveltségű és alig tartja magához méltónak a vulgáris nyelv irodalmát, a műveltségre áhítózó, de latinul nem értő magyar nő szolgáltatja a nemzeti nyelvű irodalomnak első olvasóközönségét. — Kézai Simon színes hun története, melyben sokan egy kialakuló magyar naiv eposz magvát keresték, mindenestül az ő tudós kompilációja. — Nem népies költő Gyöngyösi, mégis minden sora tükrözteti a magyar nép elméjének éles voltát a lelésben. — Kazinczy lenézi a költőt, aki úgy ír, hogy a kocsisok is megértsék, Kisfaludy széleskörű olvasóközönséghez szól. Kazinczy világpolgárnak tudja magát: a magyar nyelv művelése szolgálat az ő szemében az emberiség számára. — (Eötvös nemzedékéről:) Az ifjúság, mely Nyugatnak köszönheti első nagy élményeit, fölrobbantja Dévény elzárt kapuit: idegen eszmeáramlatok ismét széles áradatban öntik el a magyar ugart. — Rendkívüli jelenség e nemesi, előítéletektől terhes korban a költő (Petőfi), aki nemcsak őszintén, de büszkén énekel atyjáról, a jó öreg korcsmárosról, aki — ó, mily közönséges, riad meg a kortárs — a mészárosi taglót is forgatja és elúszott vagyona romjain kesereg. Vagy anyjáról, hön szeretett anyjáról, ki egy szobában lakik egyetlen tyúkjával. — Profétája ő (Kossuth Lajos) különösen az alföldi magyar parasztnak, akivel most alig ér rá valaki is törődni. Míg nemzetiségi vidékeken kulturpaloták emelkednek, az Alföldön még elemi iskolák sem épülnek. — Az asszimiláltak tömege új szellemet hoz a magyar közéletbe: a túlzott hazafiasság szellemét... Nem véletlen, hogy a magyar sovinizmusnak, a harmincmillió magyarországi álmának apostola, Rákosi (Kremsér) Jenő, ebből a körből került ki — Ez az a kor, mikor komoly nyelvészek lázas buzgalommal igyekeznek a magyar nyelvből minden idegen szót kiküszöböltetni, mikor szinte hazaárulónak számít az a tudós, aki munkájának eredményeit idegen nyelven merészeli a világ elé bocsátani. — A túlzásba hajtott magyar öncélúság az európai elszigetelődés veszélyét idézi föl, a magas hőfokon tartott hazafias lelkesedés feledtetni a nemzeti önismeret követelményét és látatlanná teszi a legégetőbb magyar problémákat. — Jellemző, hogy e korszakban a budapesti egyetemen a legnemzetibb tudományokat zsidók képviselik. A zsidóságnak ez a tüneményes térfoglalása bizonyára páratlanul áll az egyes nemzetek történetében. — A magyarrá

lenni akaró zsidó önmagával meghasonlott alakja, akinek esdön kinyújtott keze erőtlenül hanyatlik vissza, tipikus jelensége e kornak. Első jelentékenyebb költője, Kiss József, jellemzően festi a meghasonlottság e lelkiállapotát. — A fényes üzletek cégtábláin keresve is alig lehet magyar nevet találni... A vidéki városok változatlanul őrzik barokk-korbeli képüket és biedermeier-életformájukat. — A fényes Dunapart nem vesz tudomást a munkásosztályról, aminthogy nem hat el hozzá a Pesttől keletre elterülő Alföld szíve dobogása sem. — Mint megvívhatatlan fellegvárak emelkednek ki az Akadémia és a Kisfaludy-Társaság, a „hivatalos irodalom“ székhelyei. — A *Budapesti Szemle* olvasói fogytán fogytak. — A Petőfi-Társaság maga is hovatovább konzervatívvá válik. — Az akadémikus Pekár franciaizlésű, könnyű novellái nem sokban, különböznek a „kívülmaradt“ zsidó származású írók elbeszélő termékeitől... — Kiss József pedig sokszor nemzetibb hangú költő, mint akárhány kisfaludysta. — A magyar irodalom a forrongó magyar társadalom bomlasztó átkát hordja méhében. Mily dőreség volna ezért az irodalmat okolni! — (A nyugatosokról:) Nem nyelvrontást hoznak, hanem a költői magyar nyelvnek fölfrissülését. Nyelvi vívmányaink nélkül ma lapos és üres volna még az értekező próza, sőt a köznyelv is. Nyugatoságuk nem a magyar hagyományoktól való gyökértelen elszakadást jelenti, hanem a modern világirodalmat átfogó szélesebb horizontot. — Karinthy Frigyes fölülemelkedik fajon és nemzetén anélkül, hogy magyartalanná válnék. Hiszen magyar szó tolmácsolja. Ha magunkénak vallottuk Janus Pannonius és a reneszansz-költők sokszor sikamlós, latinnyelvű költészetét, mennyivel inkább miénk ez az irodalom, habár költőit nem tulipántos bölcső ringatta. Amint Budapestet nem törölhetjük el és nem is kívánjuk eltörölni a föld színéről, amint el kell ismernünk, hogy a magyar zsidóság immár integráns rétegét teszi a magyar társadalomnak, úgy nem zárhatjuk ki azt az irodalmat sem a magyar szellemi fejlődés áramából, amelyet Budapest és a magyar zsidóság termelt. Nyelvében ez sokszor idegenszerű; erkölcsében gyakran távol áll a magyar klasszikusok nemes puritanizmusától, nem is hozott időtálló alkotásokat, mégis dokumentum: egy vajdó, chaotikus magyar korszak dokumentuma.

ROTARY.

Kommentár nélkül közöljük az alábbi levelet, amit egy szegedi rotariánus kapott a budapesti Rotary Club elnökségétől:

Kedves Barátom! — Eördeogh Virgil barátom kívánságára és Rotary-kötelességem szerint kérlek, hogy Te is állj be azok közé, akik mindenféle rágalom és babona ellen tiltakoznak. A legcsudálatosabb az, hogy amikor Olaszországban, amellyel Magyarország ma a legjobb viszonyban van, a fasiszmus a Rotaryt szemelte ki annak a szervezetnek, amely által mindennemű tilos organizációt, a szabadkőművességet is, visszaszorít, illetőleg kiirt, amikor a fasiszta kormány maga belemegy a Rotaryba s annak fővédnöke az olasz király, tagja öt királyi herceg, akik közül a trónörökös állandóan jár is a Rotaryba, akkór még mindig időtlen nemzetköziséggel és szabadkőművességgel vádolnak minket. Ugyanezeket a szabakat elmondtam Gömbös miniszterelnök úrnak is, aki ezt tudomásul vette és